

**RAISING PUBLIC AWARENESS ON THE RIGHT TO EDUCATION FOR
CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS AND THE ESSENCE
OF INCLUSIVE LEARNING**

*To'ychieva Muxlisa Mansur qizi
Abdulla Qodiriy Jizzakh State Pedagogical University*

**ПРОВЕДЕНИЕ РАЗЪЯСНИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СРЕДИ
ОБЩЕСТВЕННОСТИ О ПРАВЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ ДЕТЕЙ С
ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ, СУЩНОСТИ
И ЗНАЧЕНИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ**

*Туйчиева Мухлиса Мансур кизи
Джизакский государственный педагогический университет имени Абдуллы
Кадыри*

**JAMOATCHILIK O'RTASIDA ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJLARI
BO'LGAN BOLALARNING BILIM OLISH HUQUQI, INKLYUZIV
O'QITISHNING MAZMUN-MOHİYATI HAQIDA TUSHUNTIRISH
ISHLARINI OLIB BORISH**

*To'ychiya Muxlisa Mansur qizi.
Abdulla Qodiriy nomidagi jizzax davlat pedagogika universiteti.
toychiyevamuxlisa3@gmail.com
+998 93 565 14 04*

Key words: Inclusive education, children with special educational needs, right to education, social integration, equal opportunities, differentiated approach, pedagogical methods, special pedagogy, educational innovations, rights of children with disabilities, public perception, teaching technologies, professional development, supportive environment, educational policy, social adaptation.

Ключенный слова: Инклюзивное образование, дети с особыми образовательными потребностями, право на образование, социальная интеграция, равные возможности, дифференцированный подход, педагогические методы, специальная педагогика, образовательные инновации, права детей с инвалидностью, общественное мнение, образовательные технологии, профессиональное развитие, поддерживающая среда, образовательная политика, социальная адаптация.

Kalit soʻzlar: Inklyuziv ta'lim, maxsus ehtiyojga ega bolalar, ta'lim huquqi, ijtimoiy integratsiya, teng imkoniyatlar, differensial yondashuv, pedagogik metodlar, maxsus pedagogika, ta'lim innovatsiyalari, nogiron bolalar huquqlari, jamoatchilik tushunchasi, o'qitish texnologiyalari, kasbiy rivojlanish, qo'llab-quvvatlovchi muhit, ta'lim siyosati, ijtimoiy moslashuv.

Abstract: This article analyzes the right to education for children with special educational needs, the principles of inclusive education, and the importance of promoting this system among the public. Inclusive education creates equal opportunities for all children and facilitates their social adaptation. The study examines international experiences, challenges in the learning process, ways to shape public awareness, and necessary measures for the development of inclusive education. It emphasizes the importance of informing parents, educators, and the general public about this system, improving the quality of education, and developing individualized approaches for each child.

Annotatsiya: Mazkur maqolada alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalarning bilim olish huquqi, inklyuziv ta'lim tamoyillari va bu tizimni jamoatchilik orasida keng targ'ib qilish muhimligi tahlil qilinadi. Inklyuziv ta'lim barcha bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratib, ularning jamiyatga moslashuvini osonlashtirishga xizmat qiladi. Mamlakatlar tajribasi, ta'lim jarayonida duch kelinayotgan muammolar, jamoatchilik ongini shakllantirish yo'llari va inklyuziv o'qitishni rivojlantirish uchun amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar haqida so'z yuritiladi. Ota-onalar, pedagoglar va keng jamoatchilikni ushbu tizim haqida xabardor qilish, ta'lim sifatini oshirish va har bir bolaga mos keladigan yondashuvlarni ishlab chiqish orqali inklyuziya jarayonini takomillashtirish mumkinligi asoslanadi.

Аннотация: В данной статье анализируется право на образование детей с особыми образовательными потребностями, принципы инклюзивного обучения и важность широкого распространения этого подхода среди общественности. Инклюзивное образование создает равные возможности для всех детей и способствует их социальной адаптации. Рассматривается международный опыт, проблемы, возникающие в процессе обучения, способы формирования общественного мнения и меры, необходимые для развития инклюзивного обучения. Подчеркивается важность информирования родителей, педагогов и широкой общественности об этой системе, повышения качества образования и разработки индивидуальных подходов для каждого ребенка.

Kirish.

Ta'lim har bir insonning fundamental huquqlaridan biri hisoblanadi va bu huquq alohida ehtiyojga ega bolalar uchun ham ta'minlanishi lozim. Inklyuziv ta'lim tizimi maxsus ehtiyojga ega bolalarning umumta'lim jarayoniga qo'shilishini ta'minlaydi,

ularning ijtimoiy integratsiyasiga yordam beradi hamda diskriminatsiyaning oldini olishga xizmat qiladi. BMTning Nogironlar huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi (2006), UNESCOning Salamanka deklaratsiyasi (1994) kabi xalqaro hujjatlar barcha bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirishni talab qiladi.

Asosiy qism.

Dunyo miqyosida inklyuziv ta'limning joriy etilishi har xil darajada amalga oshirilmoqda. Masalan, Skandinaviya mamlakatlari ushbu tizim bo'yicha yetakchi hisoblanadi va ularning tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim muhitini moslashtirish, maxsus yondashuvlar ishlab chiqish va o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirish orqali inklyuziv ta'limning samaradorligini ta'minlash mumkin. Germaniya va Kanada kabi davlatlarda esa inklyuziv ta'lim maxsus dasturlar asosida rivojlanib, nogiron bolalar uchun moslashtirilgan darsliklar, qo'llanmalardan foydalaniladi.

Afsuski, rivojlanayotgan mamlakatlarda inklyuziv ta'limga oid muammolar hamon dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu jarayonga infratuzilmaning yetishmovchiligi, malakali pedagoglarning kamligi, ota-onalarning yetarlicha xabardor emasligi va jamoatchilik orasidagi stereotiplar to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli, inklyuziv ta'lim bo'yicha keng tushuntirish ishlarini olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Jamoatchilik orasida bu tizimning mazmun-mohiyatini tushuntirish uchun davlat tashkilotlari, nodavlat tashkilotlar va ommaviy axborot vositalarining hamkorligi talab etiladi. Pedagoglar uchun maxsus tayyorgarlik kurslarini tashkil etish, ta'lim muassasalarida moslashtirilgan o'quv dasturlarini joriy qilish, dars jarayonida innovatsion metod va texnologiyalardan foydalanish inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Differensial yondashuv, individual o'qitish texnologiyalari va psixologik qo'llab-quvvatlash orqali bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash mumkin. Shu bilan birga, ota-onalar bilan ishlash ham muhim bo'lib, ularga inklyuziv ta'limning afzalliklari va bolalar rivojlanishiga ta'siri haqida tushunchalar berish kerak. Bundan tashqari, xalqaro tajribadan kelib chiqib, maxsus ehtiyojga ega bolalar uchun qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish, jamiyatning inklyuziv ta'limga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirish zarur. Buning uchun ta'lim muassasalarida moslashtirilgan darsliklar, raqamli resurslar va interaktiv texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, maxsus ehtiyojga ega bolalar uchun ta'lim grantlari, stipendiyalar va boshqa moddiy yordam turlarini kengaytirish orqali ularning ta'limga bo'lgan kirish imkoniyatlarini oshirish mumkin. Inklyuziv ta'lim bo'yicha jamoatchilikni xabardor qilish ishlari ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari, ta'lim forumlari va seminarlar orqali olib borilishi lozim. Buning uchun maktab va universitetlarda maxsus dasturlar ishlab chiqish, ta'lim muassasalarida inklyuziv o'qitish bo'yicha malaka oshirish kurslarini yo'lga qo'yish ham muhim hisoblanadi.

Xulosa.

Inklyuziv ta'lim jamiyatning barcha a'zolarini teng imkoniyatlar bilan ta'minlashga qaratilgan muhim yo'nalishlardan biridir. Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalarning bilim olish huquqini ta'minlash nafaqat ularning individual rivojlanishiga, balki ijtimoiy integratsiyaga ham xizmat qiladi. Jamoatchilik orasida inklyuziv ta'limning mohiyati haqida tushuntirish ishlarini olib borish pedagoglar, otalar va keng jamoatchilikning bu boradagi bilim va tushunchalarini oshirishga yordam beradi. Ta'lim tizimini inklyuzivlashtirish uchun maxsus pedagogik yondashuvlar, ilg'or texnologiyalar va davlat siyosati muhim o'rin tutadi. Shu sababli, inklyuziv ta'limni rivojlantirishda barcha manfaatdor tomonlarning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. BMT, Nogironlar huquqlari to'g'risidagi konvensiya, 2006.
2. UNESCO, Salamanka deklaratsiyasi, 1994.
3. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) va UNICEF, Nogiron bolalarning ta'limga bo'lgan huquqlari haqida hisobot, 2021.
4. Skandinaviyadagi inklyuziv ta'lim tajribasi bo'yicha tadqiqot, International Journal of Inclusive Education, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Nogiron bolalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat dasturi, 2022.
6. Vygotsky L.S., Pedagogik psixologiya, Moskva, 1991.
7. Booth T., Ainscow M., Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools, Bristol, 2002.
8. Florian L., Handbook of Inclusive Education for Educators, Administrators and Planners, Routledge, 2007.
9. Avramidis E., Norwich B., Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of the literature, European Journal of Special Needs Education, 2002.
10. OECD, Education Policy Outlook: Inclusive Education, Parij, 2019.